כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ א' מרחשון ה'תש"פ ■ 30.10.2019 ■ גליון מס' 555

שו"ת נדיר ממרן הגאון האדיר רבי נסים קרליץ זיע"א, שהשיב להגאון רבי משה חליוה שליט"א

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
(מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים)

בפרשתנו כתוב: אֱלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ. והנה "נח איש", ראשי תיבות: "א'ור ש'מריהו י'וסף נ'סים ח'זק".

האוכל חלבון ביצה חיה לרפואה וסולד מינה אם יברך?

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל באדם הסולד מחלבון ביצה ואוכלה מחמת ציווי הרופאים לרפואה אם יברך עלה, והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל דאם אוכל צריך לברך. [ועי' מאי דכתיבנא בזה בספרנו ענפי משה בהלכות מאכלי עכו"ם סימן כ"ה].

אם מותר להניח ניילון על הכובע מפני הגשם בשבת

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם מותר להניח ניילון על הכובע בשבת ולצאת עמו בעת שיורד הגשם, ושאלני מרן הגרנ"ק זצ"ל "לצאת עמו לרשות הרבים" ומשאמרתי שכן השיבני דאם זה בא רק להגן על הכובע אסור ואם זה בא גם להגן על הפנים מותר.

והנה בס' חוט שני למרן זצ"ל הל' שבת (חלק ד', עמוד ק"ל) כתב וז"ל שקית ניילון אם הדרך ללבוש על הפנים כדי להגן מפני הגשמים ה"נ דיהא מותר לצאת בו בשבת דשקית ניילון עדיף משק מ"מ בזמנינו אין זה הדרך ועל כן אסור, עכ"ל. תו כ' וז"ל ניילון העשוי על הכובע מפני הגשמים לא מיקרי דרך מלבוש להתיר לצאת בו בשבת אף בסיבת טינוף הבגדים, עכ"ל, וע"ש. ולכאו' יל"ד ממאי דאמר לן מרן זצ"ל דאם זה בא גם להגן על הפנים מותר ואולי דכוונתו אעיקרא דדינא וכמבואר בחו"ש אך דבזמנינו שאי"ז הדרך אה"נ יש לאסור, וצ"ע.

אכילת שוקולד שכתובים ע"ג אותיות בשבת

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם מותר לאכול בשבת שוקולד שכתוב עליו אותיות או מצוירים עליו צורות, והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל "שיקח בפה וזה ימס".

ועי' בחוט שני הל' שבת ח"א (עמוד קס"א) מש"כ מרן זצ"ל בענינא דאותיות וציורים שע"ג הפת או העוגה ולמעשה כתב שם (עמוד קס"ב) וז"ל מ"מ נראה דלכו"ע אם הוא בולע את הפת או העוגה שעליה יש אותיות אין בזה חשש משום מוחק, כיון דבשעה שבולע עדיין הכתב קיים ואח"כ כשנמחקות האותיות כבר הוי כאבוד מן העולם ואין על זה שם מוחק וכל נידון הפוסקים מיירי שמוחק בלעיסתו ששובר האותיות אבל בבולע שרי ולכן מותר לבלוע תרופות [כשמותר לו משום רפואה בשבת] שכתובים עליהם אותיות או ציורים, עכ"ל.

ובשעה"צ (שם, ס"ק כ"ה) כ' וז"ל דבולע אינו מוחק ונמחק במעיים מאליו אבל השורף ספר בשבת מתייחסת אליו הפעולה ולכן יש לדון שיש בזה איסור מוחק ויש לדון עוד כיון שאינו מכשיר שום מקום לכתיבה, עכ"ל. וע"ש גבי נתינת עוגה שיש בה אותיות לקטן וע"ע מ"ש בזה מרן זצ"ל בחוט שני הל' שבת ח"ד (עמוד רצ"ג) ע"ש ואכמ"ל. ואכתי יש לדון במאי דאמר לן מרן זצ"ל לעיל אם כוונתו דיבלע השוקולד וימס במעיו דייקא, וצ"ע בזה.

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

האנושות בנסיגה או בהתקדמות
"על דבר העצמות האנושית היא שאלה גדולה אם היא עולה הלוך ועלה או יורדת הלוך וירוד" ... נקודת השיא של האנושות...
המשך בעמ' 3

שו"ת חורף
מדוע אין אנו מפסיקים לבקש 'ותן טל ומטר' 15 יום קודם חג הפסח כשם שאנו משהים בקשה זו במהלך 15 יום שלאחר חג הסוכות...
המשך בעמ' 4

החיה אשר בתיבה
העולם כפי שאנו מכירים כיום הוא המשך ישיר לבני נח שיצאו מהתיבה וכך גם כל עולם החי- כולם צאצאי אותם חיות שנכנסו לתיבה....
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
הכל בגלל מסמר קטן
את כל הונו ואונו, השקיע ר' יצחק פ„ תושב מודיעין עילית, במפעל הבקבוקים הענק שהקים בצרפת. הוא השקיע כסף רב, שכר את טובי המומחים להקמת המפעל....
המשך בעמ' 6

שביבים
■ *האם הירידה לעולם הזה הייתה שווה?*
■ *מי רודף אחרי מי?*
■ *מצווה מנצחת*
המשך בעמ' 7

הליכה על החול בשבת עם נעלים שיש בהם ציורים

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם מותר לילך בשבת עם נעלים על חול בהיכא דיש בהנעלים צורות והצורות מוטבעות על החול תוך כדי הליכתו ושאלני מרן הגרנ"ק זצ"ל "מישהו מסתכל על זה" ואמרתי דכן. והמו"צ דישב ע"י מרן הגרנ"ק זצ"ל אמר לי שכוונת מרן הגרנ"ק זצ"ל לשאול אם מישהו מסתכל על הציורים בנעלים והשבתי שלא, ולבסוף הכריע מרן הגרנ"ק זצ"ל "אפשר, ואין לזה שייכות".

ובספר חוט שני הל' שבת חלק א' (עמוד קנ"ח) כתב מרן זצ"ל וז"ל מותר לילך בשבת בנעלים שיש תחתם אותיות או ציורים שבעת הליכתו נכתבים האותיות ע"ג העפר כיון שלא מתכוין לכתיבה ואין זה פסיק רישא, ועוד שאין בזה שום תועלת וחסר בעצם המלאכה, עכ"ל, ודוק היטב.

אי שרי בשבת לרסק תפוחי אדמה במזלג

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל גבי תפוח אדמה מבושל אי שרי לרסקו במזלג בשבת, והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל דאם זה תפוח אדמה שמתפרק ביד מותר.

ובספר חוט שני הל' שבת (חלק א', עמוד ק"ד) כתב מרן זצ"ל וז"ל פירות וירקות שנתבשלו היטב נפקע מהם איסור טחינה ומותר לחתכם או לרסקם או למורחו על הלחם וכדו'. לפיכך תפו"א וכדו' שנתבשל היטב מע"ש מותר לחותכו בשבת ע"י שיני המזלג או לרסקו, עכ"ל. וממאי דאמר לן מרן זצ"ל חזינן דגדר נתבשלו היטב הו"ל במתפרק בידו, ודוק בזה.

אם יוצאין יד"ח מצות ד' כוסות במיץ ענבים

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם יוצאים ידי חובת מצות ארבע כוסות במיץ ענבים, והשיבני כן. ושאלתיו אם צריך מיץ ענבים טהור בלא תוספות או דאפי' עם תוספות מהני והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל "בכל זאת טוב לקחת קצת יין ולערב, וכל אחד כפי איך שהוא מרגיש, יש כאלה שיותר רגישים ליין ויש שפחות, כל אחד לפי הרגשתו ואפילו קצת יין [ממש]".

ובספר חוט שני הלכות פסח (עמוד ק"צ) כתב מרן זצ"ל מיץ ענבים טבעי כשר לד' כוסות, ויש בו משום שמחת יום טוב. ואף שהמיץ ענבים עובר תהליך שלא יחמיץ מ"מ הרי המציאות היא שאם משאירים את המיץ ענבים פתוח זמן מה הוא תוסס והרי הוא סימן שיש לו את הכח שעושה את זה ליין, ואף שעבר את התהליך מ"מ עדיין יכול להחמיץ ובזה סגי לד' כוסות ולשמחת יום טוב. וכל זה אמור רק לגבי מיץ ענבים טבעי אבל מיץ ענבים שמערבים בו כל מיני חומרים, יש מהם שאין בהם שמחת יום טוב, ובמיץ ענבים טבעי יש הידור לענין דרך חירות שיהא מעורב ביין, עכ"ל. וע"ש בכל בו.

אם יש לחוש שלא לאכול גבינה צהובה עם טונה

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל בטעם האוסרים לאכול גבינה צהובה עם טונה ואם יש לחוש בזה כהאידנא, ואמר לי מרן הגרנ"ק זצ"ל הרופאים פעם אמרו שזה סכנה. אם היום הרופאים לא אומרים אז לא.

ובנותן ענין להביא בזה מאי דכתב מרן זצ"ל בספרו חוט שני בהל' שבת חלק ד' (קובץ ענינים, עמוד שצ"ט) בענינא דשתיית מים אחר דגים דבמו"ק (י"א א') גרסינן אמר לי רב אדא צייידא כוורא סמוך למיסרחיה מעלי ופרש"י כלומר יפה הוא לאחר זמן שניצוד יותר מההיא שעתא דניצוד, ועוד אמרו בגמ' (שם) משתיא עליה אבוה ופרש"י ששותין עליו מים שדגים נבראו מן המים עכ"ל, כלומר שטוב לשתות מים אחר דגים. ובתוס' (שם, ד"ה כוורא) כתבו ובזמן הזה תופסים סכנה למיכל סמוך לסירחון וגם משתי עלה אבוה דאמר בסמוך דמעלי והוסיפו בתו' ושמא נשתנו כמו הרפואות שבש"ס שאינן טובות בזמן הזה, או שמא נהרות דבבל מעלו לו טפי וכו' עכ"ל. ובחי' הגרעק"א ביו"ד (קט"ז, ה') מייתי למ"ש בתוס' וז"ל אין לשתות מים אחר דגים דהוי סכנה, תוס' ספ"ק דמו"ק, עכ"ל.

וכתב עלה מרן זצ"ל ובזמנינו שהרופאים לא סוברים דלשתות מים אחר דגים הוא סכנה אין לחוש לשתות מים אחר דגים שהרי לדברי התוס' שיש לחוש לסכנה הוא רק מחמת שהרופאים של זמנם תפסו שהוא סכנה ועל כן הוצרכו לתרץ דברי הגמ' דמבואר להדיא דאדרבה מים אחר דגים הוא מעלי ותירצו ע"ז דשמא נשתנו בזמן הזה הרפואות שבש"ס או שמא נהרות דבבל מעלו לו טפי אבל רופאי זמנינו שלא סוברים ענין זה לסכנה א"כ לא נשתנו הרפואות מזמן הגמ' ודברי הגמ' במקומם דאין בזה סכנה ולא צריך לתרץ דברי הגמ' שנשתנו הרפואות שבש"ס מ"מ יש שנוהגין לחוש לזה ולכן בסעודות שבת שאוכלים בשר ודגים ויש לאכול ולשתות ביניהם דהוי קינוח והדחה [יו"ד סי' קט"ז ס"ג, מ"ב סי' קע"ג סק"ה] נהגו לעשות קינוח ע"י שתיית יין או י"ש שאין זה מים וה"ה מיץ טבעי אין זה מים לענין זה [אבל תה קפה מים עם טעם או קולה וכיוצ"ב הוי מים], אמנם לא נודע לן אם לדברי התוס' דהרופאים תופסים ענין זה לסכנה אם שתה יין או י"ש אחרי אכילת דגים ושותה אחריהם מים אם יש בזה סכנה דלא ידעינן עד מתי איכא סכנה, ואם מהני לענין סכנה מה שמפסיק באכילת פת וכדו' אחר דגים לשתות מים לאחריו, עכ"ל.

אם בקפה שבישלו עכו"ם איכא משום בישולי גוים

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם בקפה דבישלו עכו"ם איכא משום בישולי גוים ודן בזה מרן הגרנ"ק זצ"ל וסוף דבר אמר לן בזה"ל על כל פנים זה לא חלק [ועי' מ"ש בזה בספרנו ענפי משה בהלכות מאכלי עכו"ם סימן כ"ח].

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אם בסופגניות שטיגנם עכו"ם איכא משום בישולי גוים, והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל דיש (בהם משום בישולי גוים) [ועי' מאי דהארכנו בזה בספרנו ענפי משה בהלכות מאכלי עכו"ם סימן ט"ו].

לקיחת צדקה מעכו"ם

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל בעובדא דהוי דבדואי אחד רצה ליתן כסף ואוכל לארגון צדקה ושואלים אם מותר להם ליקח הימנו, והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל דכתוב שלא לוקחים צדקה מגוים ולמעשה שאלתיו אם לא ליקח והשיבני שלא.

חשש שעטנז במדידת כובע וחליפה שאינם בדוקים

שאלתי ממרן הגר"נ קרליץ זצ"ל דשמעתי דפ"א נכנס מרן הגרי"ז זלה"ה לקחת כובעים ורצה המוכר להניח הכובע על ראשו ושאלו מרן הגרי"ז זלה"ה דאולי יש בהכובע שעטנז ולבסוף נמצא דהי' שם שעטנז, וצ"ב דכהאידנא לא שמענו לחוש לזה, ושאלני מרן הגרנ"ק זצ"ל איפה בכובעים יש שעטנז, ואמרתי דאולי בכובעים אין, אך אכתי צ"ב מ"ט בחליפות לא שמענו לחוש למדדם עבור קנ' ואין בודקין אותם מקודם אי יש בהם שעטנז ואמר לי מרן הגרנ"ק זצ"ל דבאמת בחליפות צריך לברר איפה שיש חנות שהחליפות שם בדוקות משעטנז, ושאלתי למרן הגרנ"ק זצ"ל אם שייך בזה סברא דאינו מכון ואמר לי מרן הגרנ"ק זצ"ל דזה שזה אינו מתכון זה לא הופך את זה למותר. ושאלתיו דהא גם אינו נהנה מזה (אולי הי' כונתי דל"ה דרך "לבישה") והשיבני מרן הגרנ"ק זצ"ל דזה לא מועיל.

תשובה לנכשל באכילת איסור ואם צריך לשלם להמוכר שהטעהו בזה

ספרתי למרן הגר"נ קרליץ זצ"ל אודות שאלה שנתעוררה בישיבה קטנה פלונית דבחור אחד מכר שם סוכריות ואמר שהמדובר בהכשר טוב וקנו הימנו הבחורים סוכריות ואכלום, ואחרי זמן שאלו ממומחה לכשרות ואמר דיש בהסוכריות שומן דדבר אחר רח"ל ושואלים דרך תשובה וכפרה לזה כדת מה יעשו. ואמר לי מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל "שילמדו עוד שעה בשביל זה". תו אמרתי למרן הגרנ"ק זצ"ל דעוד בקשוני לשאול דהרבה בחורים לקחו הימנו סוכריות בהקפה והשאלה אם צריכים לשלם לו אהא אחר שהוברר כנ"ל רח"ל, ואמר לי מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל "מסתמא לא צריך לשלם".

האנושות בנסיגה או בהתקדמות

/ הרב יעקב הלוי פילבר

"על דבר העצמות האנושית היא שאלה גדולה אם היא עולה הלוך ועלה או יורדת הלוך וירוד" .... [עין איה שבת פ"ב לח] נקודת השיא של האנושות הייתה בתקופת אדם-הראשון בגן עדן. לאחר החטא באה הנפילה והחברה האנושית עברה שינויים ותהפוכות. והנה בכתבי הראי"ה אנו מוצאים לכאורה שני תהליכים הפוכים, מצד אחד משמע שההוויה הולכת ומתעלה כמו שכתב בספרו "אורות הקודש" (ח"ב עמ' תקכא): "אנחנו משיגים את המציאות בתור הויה שהיא מתחלת ממקורה, הולכת בתחילה הליכת ירידה מלמעלה למטה, ממהות עליונה למהות ירודה, עד שבאה לירידה היותר שפלה, ואחר כך היא שבה לעלות, והולכת היא ועולה מירידתה השפלה בעומק תחתית עד העלייה היותר עליונה, עד עלותה למקורה בסתר עליון". ועוד כתב שם (עמ' תקכב): "העולם מתעלה תמיד, מפני ששורש העולם מתמלא תמיד אור חכמה, וכל מה ששורש הזמן עובר יותר ויותר, החכמה מתרבה, בישישים חכמה ואורך ימים תבונה. מתוך כך הענפים כולם, שהם האנשים כולם, וסדריהם, ותכונות רוחם הפנימיות וכן היצורים כולם מדומם צומח וכל החיים כולם הרי הם מתבססים ומתעלים". ומצד שני הוא אומר שגדולי הדורות הולכים ומתקטנים כמו שכתב בספרו "עקבי הצאן" במאמר הדור (עמ' קיא): "ברובי תקופות ההיסטוריה אנחנו מוצאים חכמים נעלים גדולי רוח בדורות הראשונים, שאנו משתאים על גודלם ועז רוחם, אבל הכלל היה נתון בשפל המצב, בין בדעה, בין במוסר... בדורות האחרונים התחילו הענקים להתמעט והכלל הולך ומתעלה. באומתנו נתמעטו הבורים, ולעומתם נתמעטו והוקטנו הגאונים הצדיקים". האם יש סתירה בדבריו?

בספר "עין איה" (שבת פ"ב אות לח) מתייחס הראי"ה לתופעה הכפולה הזאת והוא מבחין שם בין מה ששייך לעצמות האנושות (למהות והתכונה העצמית של האנושות) לבין המקרים המשתנים שבמהלך הדורות. ושם הוא כותב שלגבי המקרים החיצוניים הנוגעים לפרטים המעשיים שהם תולדות המקרים המשתנים, בהם רואים אנו באנושות התקדמות והתפתחות, וככל שהאדם מוסיף ידיעות מהניסיון האנושי המצטבר כך בתחום הזה יש באנושות התפתחות. אבל בכל מה שנוגע ל"עצמות האנושית" ליכולת לעצב את האנושות ביסודות הקיימים לדורות, כאן אין אנו יכולים לדמות את גדולי הרוח בימינו לאותם שהיו בדורות הראשונים. והדבר הזה שהראשונים היו ענקי רוח אינו מקרי אלא הוא בכוונת מכוון מההשגחה העליונה, כי בימיה הראשונים הייתה האנושות צריכה לגבש את העצמיות שלה. כמו שבע מצוות נח שהמוסר שבהן אינו משתנה מפני תהפוכות הזמן, ומאחר שהמוסר המינימאלי הזה המתאים לאומות העולם ואינו מספיק לישראל ולאחר שעם ישראל הובדל מכל העמים ניתנו להם במתן תורה תרי"ג מצוות שעיצבו עצמות פנימית חדשה לאומה הישראלית.

וכאשר אנו מעריכים זה מול זה את שני הנתונים הללו, ואנו שואלים איזה מהם עיקרי וחשוב יותר לתפוס מקום יותר נכבד בחיי האדם - האם העצמות האנושית או מקריו המשתנים? תשובה לשאלה זו מוצא הראי"ה בדברי הגמרא (שבת ל א) "מנהגו של עולם, שר בשר ודם גוזר גזרה ספק מקיימין אותה ספק אין מקיימין אותה, ואם תמצי לומר מקיימין אותה - בחייו מקיימין אותה, במותו - אין מקיימין אותה. ואילו משה רבינו, גזר כמה גזירות ותיקן כמה תקנות, וקיימות הם לעולם ולעולמי עולמים. ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים". וכך מבאר הראי"ה (עין איה שם) את דברי הגמרא: המלך והמלכות מסמלים את החולף, את התחזוקה השוטפת של החברה האנושית, וכך הן התקנות שהם מתקנים והחוקים שהם מחוקקים שהם הוראת שעה המכוונים למצבים שהזמן גרמן, ולכן

הם חולפים, וגם כשהם מתקיימים אין הם מתקיימים בזכות עצמם אלא מכוח הסמכות של המלך ("בחייו מקיימין אותה") אבל כאשר הסמכות חולפת ("במותו") אין מקיימים אותה. בדורות הראשונים כשהאוכלוסייה האנושית הייתה פרימיטיבית ופרועה היה צריך כוחות נעלים ונשגבים שישפיעו על החברה האנושית שפע הנהגה אלוקית נצחית שתרומם את האנושות, הניח הקב"ה בכוח האנושות להוציא כוחות משכמם ומעלה שידעו לעצב את האנושות לדורות. וכך נהגה ההשגחה העליונה גם עם עם-ישראל שהתורה הנצחית תינתן לישראל דווקא בדור יציאת מצרים שאז האומה התגבשה לעם, ומשה רבנו נבחר להטביע את חותם העצמות הישראלית באופן שדברי תורה יהפכו להיות חלק מעצמיות החיים הישראליים, שאז יש להם ערך בטוח ומתקיים יותר מאשר הנהגה המיוסדת על פי מקרי חיים משתנים. אבל לאחר מכן ככל שהרמה הכללית של הציבור עלתה בהשפעת האישים הדגולים של הדורות הראשונים, שוב לא היה צורך באישים שהם משכמם ומעלה ולכן רמתם של הגדולים ירדה אבל המציאות בכללה עולה ועולה.

■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

בקשת ותן של ומטר קודם פסח

שאלה: זכורני שבעבר שמעתי שאלה יפה ותשובה יפה עוד יותר, אבל בעוד שאת השאלה אני זוכר, את התשובה איני זוכר ותמה אני האם הרב יכול לעורר את זכרוני.

השאלה היא: מדוע אין אנו מפסיקים לבקש 'ותן טל ומטר' 15 יום קודם חג הפסח כשם שאנו משהים בקשה זו במהלך 15 יום שלאחר חג הסוכות, הרי אם הטעם הוא שאנו רוצים לדאוג לעולי רגלים שלא ירד עליהם גשם במהלך הדרך חזרה מירושלים בה הם שהו בחג הסוכות, כך יש לדאוג להם שלא ירד עליהם הגשם במהלך הדרך לירושלים לחג הפסח?

תשובה: על שאלה זו שמעתי בימי חרפי שלוש תשובות, אחת בשם הגרש"ז אוירבעך זצ"ל, אחת בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ואחת בשם יבדל לחיים טובים וארוכים הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

תשובת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל

שונה הדרך חזור מחג הסוכות מהדרך הלוך לחג הפסח, שבעוד שחג הסוכות מגיע לאחר תקופת הקיץ - חג הפסח מגיע לאחר תקופת החורף, ובזמן הזה הדרכים מקולקלות בכל מקרה מהגשמים הרבים שירדו, וכמו כן בני האדם רגילים למזג אוויר זה ומצוידים במעילים ואביזרים שונים העוזרים להם להתמודד עם הגשם ומשום כך גם אם ירד גשם אין הדבר יטריד כל כך, מה שאין כן בדרך חזור מחג הסוכות שמגיע לאחר תקופת הקיץ והדרכים יבשות, ובני האדם לא נכנסו עדיין לאווירה של חורף (והגשם הראשון תמיד תופס אותנו לא מוכנים) או אז אם ירד גשם הרי זה יהיה מטרד רציני, ואז אכן צריך להתחשב בעולי רגלים.

תשובת הגרי"ש אלישיב זצ"ל

כאשר מדובר על דחייה בתחילת הבקשה על הגשמים, אפשר להתחשב בעולים רגלים, אבל לאחר שכבר מבקשים על הגשמים, ורוצים להפסיק את התפילה על הגשמים, זה יותר קשה, וההתחשבות בעולי רגלים לא יכולה להביא לידי כך.

תשובת הגר"ח קנייבסקי שליט"א

יש להבדיל בין דרך 'חזור' לדרך 'הלוך'. בדרך 'הלוך' מחשבותיו של העולה לרגל נתונות בעבודת הכוהנים, בשירת הלווים, בקדושת ירושלים עיר הקודש, ואין בכוחו של מטרד כזה או אחר להסיח את דעתו ולהעיב על מצב רוחו, אדרבה 'בית אלוקים נהלך **ברגש' - ברג"ש** ראשי תיבות: '**ב**רד **ר**וח **ג**שם **ש**לג', אך בדרך 'חזור' מחשבותיו של החוזר מירושלים נתונות אל שגרת היומיום המחכה לו, אל עול הפרנסה הממתין לו, והשיא הרוחני כבר מאחוריו, במצב כזה, כל מטרד יכול להעיב ולהשפיע על מצב הרוח ולכן דווקא בדרך הזו יש לדאוג לעולי רגלים שלא ירד עליהם הגשם[א].

א - ומהרב הלל גרינוולד שליט"א שמעתי לתרץ בפשטות שלדחות את עונת הגשמים פירושו שהגשם הנצרך יתחיל לרדת אח"כ, אבל בסוף העונה אם העולם נצרך לגשם - אם לא עכשיו אימתי.

■

החיה אשר בתיבה

/ הרב איתמר הרשקו

העולם כפי שאנו מכירים כיום הוא המשך ישיר לבני נח שיצאו מהתיבה וכך גם כל עולם החי- כולם צאצאי אותם חיות שנכנסו לתיבה מפני מי המבול.

למרות שכולנו בני איש אחד, אין אומה דומה לחברתה ואף בעולם החי אין מין דומה למשנהו.

האנושות כולה נבנתה משלושת בני נח, אך כיצד יתכן שכל עולם החי הוא המשך אלו שהיו בתיבה? וכי יש סיפק ומקום להכניס את כל ראשי המינים הקיימים בארץ?

לקראת ימי המבול מצווה הקב"ה את נח שייקח מכל החי ומכל בשר שנים שניים על מנת שניתן יהיה להחיותם ולשמר את מינם לאחר שימחה כל היקום במבול.

נח לוקח איתו לתיבה את כל המינים הקיימים בעולם ומכניס אותם על פי הסדר- מדור עליון לבני אדם, אמצעי לחיה ותחתון לאשפה[1].

אם אכן הדברים הם כפשטם, כיצד ניתן לומר שיהיו נח ובניו בקומה הראשונה על פני כל שלוש מאות האמות כשהם רק שמונה נפשות ואילו כל שאר החיות יתקבצו לתוך קומה אחת בלבד? וכי יכולה התיבה להכיל את כל המינים הקיימים בעולם בדרך שכזו?

כאשר מסתיימת שנת המבול והארץ שבה להיות ראויה למדור כבראשונה, ישנו ציווי מאת ה' לנח- "צא מן התבה... כל החיה אשר אתך... הוצא [היצא] אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ[2]". נח צריך לצאת מן התבה ולהתחיל לבנות את האנושות, וכמו שמציינת זאת התורה- "שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ[3]", ואילו החיות נצטוו לצאת גם הן ולהקים משפחות שמהם יבנה עולם החי- "כל החיה כל הרמש וכל העוף כל רומש על הארץ למשפחתיהם יצאו מן התבה[4]".

גם האדם וגם החיה מצווים לפרות ולרבות כך שכל אחד ילד בן ממשיך אך גם יעשה זאת בריבוי על מנת שיהיה קיום לעולם[6]. כך שלמרות שבתיבה היו רק שמונה נפשות יצאו מהם שבעים אומות כבר לאחר דור אחד, וכולם נחשבים כמי שהיו בתיבה וניצלו מן המבול[6]. כאשר יוצאים כולם מן התיבה אומר הקב"ה לנח שאת כל החיה 'היצא איתך' כך שגם מי שלא ירצה בכך תוציא אותו בכח. ויחד עם זאת התורה גם מדגישה שיש חיות הדרות עם האדם ומסתובבות בבתים ויש שאינם גרים אלא במרחב הפתוח[7].

כעת ניתן להבין שסדר המדורים בתיבה היה- בקומה הראשונה היו נח ובניו יחד עם כל החיות המהלכות בין בני האדם- כסוס והחמור, הכלב והפרה התרנגול והיונה וכן על זו הדרך.

בקומה השניה היו כל החיות שאינם מקבלות מרות- כאריה והנמר, הנשר והעורב[8] וכן על זו הדרך.

ואילו המדור התחתון היה לכל החיות הנמצאות באשפתות- כחזיר והחתול, השקצים והרמסים וכיוצא בהם.

מכיוון שמדור כולם היה על פי תפקודם ועניינם עם בני האדם, גרם הדבר שמבני נח יצאו מי שנדבקו בהם מידותיהם של החיות ולכן נוצרו אומות שונות וחדשות, מה שלא היה מימות עולם.

רק לאחר המבול יכולים להיווצר כל משפחות האדמה וכל זאת כדי לברר הפרי מן הפסולת ביצירת עם ישראל כמשפחה שאינה מושפעת מן החיות כי אם שולטת עליהם ומנהיגה את העולם כולו להכרה בבורא ובמלכותו.

כשם שבני האדם כולם היו בתיבה למרות שרק שלושה אנשים חיו בה בזמן המבול, כך גם בעולם החיה והבהמה. לתיבה נכנסו רק האבות הקדומנים של כל משפחה- חתול אחד, כלב אחד וכדומה ורק לאחר שיצאו מהתיבה החל הכלב להוליד כדוגמתו בבן הראשון ומכאן והילך יצאו כל משפחת הכלבים כפי שאנו מכירים כיום, ולכן הקב"ה ציווה את כולם להוליד קודם כל בן אחד כדי לפרות, אך מיד אח"כ להוסיף ולהרבות צאצאי תבל כעפר הארץ ובכך ליצור משפחות ומינים חדשים בכל העולם.

לאחר המבול נתמעטו ימי האדם מכיוון שהאוויר כבר לא היה כפי האוויר שבו נברא העולם[9] וכך יכלו להיווצר תולדות לאדם ולחיה שאינם כפי אביהם מולידם ובכך התקיים רצונו של מקום- לפרות ולרבות, לא רק כהעתק הקיים כי אם כיצירה חדשה שלא הייתה בדור הקודם. כשאמנם הכל נמצא בגרעין המשפחה ויוצא אל הפועל רק בשילוב שינוי הזמן והמקום.

כולנו נקראים בני אדם כיוון שהוא אבינו מולידנו בגופנו. אך מהות האדם ותפקידו הוא כבני נח- ששם ניתנה משמהות לחיי האדם כמי שמחויבים להקב"ה מושיעם שמילטם ממימי המבול, ולכן נכרתים שבע בריתות על שבע מצוות בני נח.

עולים אנו עליהם 'בני ישראל', שזכינו לכתר זה לאחר שאבינו יעקב גבר על מלאך ה' ובכך הראה שלטון לא רק בחיות שבארץ כי אם גם בשרפי מעלה, ולכן מהותנו היא היותנו בני בניו של ישראל אבינו.

ספר בראשית בנוי על בסיס שלושת האבות הללו[10].

פרשת בראשית- בו נבנו בני האדם כיצורים חיים[11].

פרשת נח- בו ניתן לאנושות תפקיד כמי שיכולים להביא לתיקון הקיים. ופרשת לך לך- בו מופיע איתן האזרחי שבן בנו פודה אותו אחריו[12] ונוצרת האומה שמביאה לידי תיקון עולם במלכות שדי.

1 - "תחתים שנים ושלשים" - ג' עליות זו על גב זו עליונים לאדם אמצעים למדור תחתיים לזבל (רש"י בראשית ו, טז)
2 - בראשית ח טז- יז
3 - שם, ט, יט
4 - שם ח, יט
5 - "וְרִבּוּ" - אם לא אמר אלא וְפָרוּ היה אחד מוליד א' ולא יותר ובא וְרִבּוּ שאחד מוליד הרבה (רש"י בראשית א, כב)
6 - "בני האדם" - אלא בני מי שמא בני חמורים וגמלים אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה ואמר האשה אשר נתתה עמדי אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול (רש"י בראשית יא, ה)
7 - "חית הארץ אתכם" - הם המתהלכים עם הבריות (רש"י ט, י)
8 - כאשר נח מבקש לשלוח את העורב לבדוק הקלו המים מן היבשה הוא לא מוכן להרחיק מן התיבה משום שהוא חשד בנח שיקח לו את בת זוגו, כמו שהביא רש"י (על הפסוק- יצוא ושוב) את דברי חז"ל בפרק חלק- וזאת משום שהעורב לא היה במשך ימי המבול במדור אחד עם נח ואילו היונה כן היתה עמו. וכעת כשביקש נח לשלוח דווקא אותו, חשד בו העורב שאין זה אלא כדי לקחת ממנו את בת זוגו
9 - הרמב"ן על הפרשה
10 - על דרך זה ניתן לבאר את הצורך בשלושת הקומות שהיו בתיבה- הראשונה היא כנגד עם ישראל שהם נקראים אדם, השניה היא כנגד בני נח עליהם נאמר 'אדם ובהמה מקרה אחד להם', והקומה השלישית כנגד מי שרק נקרא בן אדם אך מעשיו הם מעשי בהמה ולכן הוא נמצא באשפתות, וכמו שנענש לבסוף כנען שלקה בעורו וניתן כעבד לאחיו
11 - לאדם הראשון הותר לאכול רק ירק מכיוון שהוא היה בדרגה של החיה, אך לאחר המבול הותר להם לאכול את החיות כיוון שכל חיי החי- בזכות מה שהאדם הציל אותם בתיבה. וכמו שהביא רש"י על הפסוק "לכם יהיה לאכלה" - שלא הרשיתי לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב ולכם כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון נתתי לכם את כל (סנהדרין קט). ואילו כאשר נוצר עם ישראל הותר לנו להעלות את החיות כקורבנות לה' ובכך אנו משלימים את רצון הבורא- שהאדם יהיה נזר הבריאה כמי שיכול להביא להעלאת עולם החי עד כדי קדושה
12 - יעקב אשר פדה את אברהם- ישעיהו כט, כב

סיפור לשבת

הכל בגלל מסמר קטן

את כל הונו ואונו, השקיע ר' יצחק פ., תושב מודיעין עילית, במפעל הבקבוקים הענק שהקים בצרפת. הוא השקיע כסף רב, שכר את טובי המומחים להקמת המפעל, כשבחזונו – שיהיה זה מפעל הבקבוקים מהמשוכללים ביותר באירופה. ובאמת, המכונות המשוכללות עבדו במרץ 24 שעות ביממה, וייצרו כ-800 בקבוקים מדי שעה, וכל זאת על בסיס תפעול אלקטרוני בלבד, משוכלל ומתקדם במיוחד.

אך ר' יצחק לא הסתפק בכך, וחיפש כל דרך להגדיל עוד את כושר הייצור של המפעל. בהשקעה אדירה של כסף, הבאת מהנדסים מהמזרח הרחוק ושיפור ושכלול כל המכונות במפעל, הצליח ר' יצחק יותר מלשלש את קצב הייצור, מכ-800 בקבוקים לשעה לכ-3,000 בקבוקים לשעה. עתה היה ר' יצחק מרוצה: מפעל הבקבוקים עובד בתפוקה מלאה, ההשקעה מניבה פירות. המפעל עומד בחזית הטכנולוגיה העילית, וקצב הייצור בו משביע רצון, וגם ריווחי במיוחד...

כמה שנים חלפו, ולפתע מבחין ר' יצחק כי החלה ירידה ברמת הייצור. לפרקים היו המכונות המשוכללות מייצרות רק 2,900 בקבוקים, לפעמים אפילו פחות. המצב לא נראה מבשר טוב, קצב הייצור הלך וירד, ור' יצחק הזעיק את טובי המהנדסים והטכנאים, לפשפש בקרבי מכונות הענק ולמצוא את הסיבות לירידה בקצב הייצור. אלו יוצאים ואלו באים, הכרטיס האלקטרוני הוחלף, גם המשאבה. המנוע תוקן, המדחס שוכלל, הסרט הנע נבדק לעומק. אפס, כל אלו לא הצליחו לעצור את הירידה בקצב הייצור, לא הצליחו להשיב את המפעל לתפוקה המלאה כמקדם. בכל יום שחלף הביט ר' יצחק בעיניים כלות בקצב הייצור ההולך ופוחת, עד שעמד כבר על פחות מ-2,000 בקבוקים לשעה, אך אין לאל ידו להושיע...

ביום מן הימים, הגיע אחד מידידיו, גם הוא תושב מודיעין עילית, לביקור בצרפת. הלה הוזמן לביקור במפעל של ר' יצחק, והגיע בדיוק כשיצא מהמפעל עוד מומחה עולמי, שגבה את שכרו היקר, אך פכר ידיו בייאוש. האורח הבחין בפניו המאוכזבות של ר' יצחק, שסיפר לו בקצרה את הסיפור המוזר: המפעל ייצר בקצב אדיר, ולפתע חלה ירידה. איש אינו מבין מדוע ולמה, כל המומחים אינם יודעים את הפתרון לתעלומה, וקצב הייצור ממשיך ויורד...

"אולי אני אכנס לנבכי המכונה כדי להבין מה הבעיה?" – התנדב האורח. ור' יצחק גיחך לעומתו: "מה אתה מבין בבקבוקים, במפעלים, בהנדסה מתקדמת, בטכנולוגיה עילית? – טובי המומחים היו פה, איש לא פתר את הבעיה. מה יש לך להועיל?"

אך דווקא התשובה הזו – היא שאתגרה את האורח. "מה יש לך להפסיד?" – ניסה לדבר על לבו של ר' יצחק, "תן ל'אורח לרגע למצוא כל פגע' – אולי אצליח להבין מה קורה פה?". ר' יצחק השיב בשלילה: "אני אוהב אותך ידידי, וגם מכבד את דעתך, עד... עד נושא שאתה מבין בו פחות מכלום. עזוב, זה לא בשבילך...". אך האורח לא הרפה, והוסיף להתווכח, עד שר' יצחק נכנע לנוכח עקשנותו, והשבית עבורו את המכונה כליל.

האורח נכנס, שהה בפנים דקה או שתיים, ולפתע בצבץ ראשו החוצה. "תן לי בבקשה מברג" – ביקש מר' יצחק, שכמעט התפוצץ מצחוק. – "תגיד לי, אתה רציני?! היו פה טובי המקצוענים, גלאי תקלות המתקדמים בעולם. מברג?! זה מה שיושיע את המפעל שלי?!". שוב התחנן האורח לקבל מברג, ור' יצחק נכנע לבסוף, רק כדי שחברו יפסיק להתנחל לו בתוך המכונה, ויאפשר למפעל לשוב ולייצר...

האורח נבלע בטבור המכונה עם המברג, כשר' יצחק כבר ממתין שיתייאש וייצא... דקה ועוד דקה חולפת, ולאחר כעשרים דקות יצא האורח מצידה השני של מכונת הענק, פניו מחוייכות וידיו שחורות כפחם. "תפעיל את המכונה, יצחק. תפעיל. נראה לי שהכל בסדר עכשיו...".

ר' יצחק חשב כי חברו מהתל בו. היעלה על הדעת שעכשיו הכל בסדר? בזכות מה? בזכות חבר שלא מבין דבר ומברג קטן?! הוא שב והפעיל את המכונה, והמתין שעה, בדיוק. בסיומה הופתע לגלות: המכונה ייצרה 3,200 בקבוקים, תוך שעה! בדיוק קצב הייצור המבוקש, זה שהוא עמל לחזור אליו כבר כמה חודשים! "זה לא יכול להיות", גמגם ר' יצחק חליפות והחל להתנצל על הזלזול בדעת רעהו, "זה פשוט לא יתכן... נבדוק עוד שעה מה קורה...".

אך אחרי שעה, שב המספר וחזר על עצמו יותר מ-3,000 בקבוקים, תוך שעה! קצב הייצור החלומי חזר לאיתנו, מי היה מאמין! ר' יצחק התהלך במפעל כחולם, לא מאמין למראה עיניו. הוא ספר שוב ושוב את הבקבוקים, ולא האמין... על אתר ניגש לחברו הטוב, טפח על כתפו בידידות והודה לו בחום. "תספר לי, אתה חייב. מה היה שם? מה תיקנת? מה עשית? מה גילית שלא גילו טובי הטכנאים? מה תיקנת שלא הצליחו לתקן גדולי המומחים?".

המשך בעמוד הבא...

חייך האורח חיוך מסתורי, והשיב תשובה גאונית בפשטותה: "תשמע. כשסיפרת לי את הסיפור המלא, חשבתי לעצמי מה יכולה להיות הסיבה. את התשובות החכמות של הטכנאים אינני יכול לדעת, אלו כבר בדקו את המנועים, הכרטיסים האלקטרוניים, המשאבות וכל היתר... אמרתי לעצמי שהבעיה טמונה במקום אחר, אולי הכי פשוט ושגרתי...

"כשנכנסתי לקרבי המכונה, לא חיפשתי משהו מסויים, אלא פשוט הבטתי סביבי לראות אם הכל תקין, אולי קרה משהו בשנים החולפות. ואז ראיתי שבאמת חלק מהברגים התרופפו, הרעידות הרבות של המכונה שחררו את הידוקם החזק. הסקתי מכך שיתכן שבעקבות זאת המכונה הולכת ורועדת עוד יותר כל העת, ואז הברגים מוסיפים עוד יותר להתרופף, וחוזר חלילה.... והתוצאה הבלתי נמנעת היא – שהמכונה מייצרת פחות ופחות...

"ביקשתי מברג, ועברתי בורג אחר בורג, למלוא אורך, גובה ורוחב המכונה. חיזקתי אותם אחד אחד, בחריצות, בעקביות. לא ויתרתי לאף בורג, גבוה או רחוק – הגעתי אליו, סובבתי אותו, הידקתי אותו כמקדם. ואת התוצאה – עיניך רואות...".

ר' יצחק לחץ את ידו, והודה לו בחום. בשבוע שאחרי גם שלח לו מתנה ענקית, הן הוא שהיה לימינו להושיעו, ופעולתו – היא שהצילה את תפוקת הייצור במפעל...

את הסיפור שמענו ממקור ראשון, זה לא משל אלא סיפור אמיתי, אך המסר שבו מאיר כברק: עתה לאחר אלול וחגי תשרי, כל יהודי מבקש להתחזק. אך לא פעם, המחשבה שאנו נדרשים לעשות מהפכות אדירות מאיטה את צעדינו, החשיבה כי עלינו להיכנס לנבכי עניינים מורכבים ולטפל בהם משורשם – גורמת לנו להירתע, לחשוב שזה לא שייך אלינו. אך האמת היא, שלא צריך לעשות מהפכות גדולות, אלא פשוט לחזק את הברגים, לחזק את בדקי הנפש... לעקוב אחר הלימוד שלנו, לראות מה אפשר לשפר, מה ניתן להוסיף. לבחון את תפילתנו, לראות היכן ניתן לחזקה, להופכה ליותר ראויה, למושלמת. לוודא כי אנו עושים חסד כיאות, להבטיח שאנו שומרים על טהרת העיניים, האוזניים והפה. פשוט לעבור נושא אחר נושא, ולראות מה ניתן להוסיף בו, כיצד ניתן לחזקו, איך מהדקים את ברגיו...

[פרפרת]

שביבים / שאול שיף

האם הירידה לעולם הזה הייתה שווה?

סיפור מדהים מבעל החפץ חיים זי"ע. [סופר ע"י הגה"צ ר' יעקב גלינסקי זי"ע]. בוקר אחד לפני שנים רבות, בצעירותו של הח"ח, כאשר הוא נכנס לבית הכנסת בעיירתו - ראדין, הוא ראה שהמתפללים מביטים לעבר אדם מסוים והם צוחקים ומחייכים. לשמחה מה זו עושה? תמה הח"ח. הוא הביט וראה, והבין את אשר התרחש. בליל אמש, אחד מיושבי בית הכנסת הכעיס את "אברהמ'ל דער משוגינער" [המשוגע של העיירה], היה זה בין מנחה לערבית, האיש חילק טבק לכל המתפללים, ולאברהמ'ל לא נתן. אברהמ'ל כעס בצדק והכריז "מה אתה חושב שאין בידי להשיג הרחת טבק, אתה עוד תראה!". אברהמ'ל אומר ועושה, הוא יצא בזעם מבית הכנסת והחל ללכת **רגלי** לעיירה הסמוכה - איישישוק. הוא צעד **עשרה ק"מ** עד לאיישישוק, דפק אצל אחד מידידיו וקיבל קמצוץ טבק, הידק את שתי אצבעותיו לשמור על קמצוץ הטבק, ומיד החל את דרכו חזרה לראדין במהלך כל הלילה. וממש עתה, לפני רגעים ספורים - בסיום תפילת שחרית - הוא נכנס תשוש ועייף כשבגדיו מלוכלכים בבוץ, אך כולו צוהל ושמח, - בין אצבעותיו היו דבוקים גרגירי הרחת הטבק: "הנה!, הנה יש לי!" הוא מראה לכל את הטבק....

ילדי בית הכנסת שהיו עדים לכל המתרחש, החלו להתגרות בו - ניסו להוציא את הטבק מבין אצבעותיו, והנה הוא בורח מהם, הם רצים אחריו מסביב לבימה, וכולם צוחקים: "הנה הלך לו המשוגע קילומטרים כדי להשיג הרחת טבק מועטת"....

הח"ח שמע את הדברים הרהר קמעא, ופניו העלו תוגה:

"**ואנחנו?, ואנחנו?**", הוא מגיב.

כוונתו לא הובנה עד שהח"ח הוציא גמרא מסכת חגיגה, שם מתואר המרחק העצום בין עולמנו לבין העולמות הרוחניים [הכוונה היא למרחק רוחני שמסומל במרחק פיזי], כך מתארים שם חז"ל (חגיגה יג ע"א): "והלא מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע. למעלה מהן חיות הקדש, רגלי החיות כנגד כולם, קרסולי החיות כנגד כולן, שוקי החיות כנגד כולן, רכובי החיות כנגד כולן, ירכי החיות כנגד כולן, גופי החיות כנגד כולן, צוארי החיות כנגד כולן, ראשי החיות כנגד כולן, קרני החיות כנגד כולן, למעלה מהן כסא כבוד, רגלי כסא הכבוד כנגד כולן, כסא הכבוד כנגד כולן, **מלך אל רם ונשא שוכן עליהם**".

הגביה הח"ח את קולו ודמעה זלגה מעינו: הוא, אברהמ'ל הלך עשרות ק"מ וקיבל לפחות קמצוץ טבק, אמנם הוא התלכלך והתאבק והביא אתו דבר מגוחך, אך לפחות הוא הביא אתו משהו, אך כמה אנשים יש שהגיעו ממרחק רב כל כך - מהרקיע עד לארץ

- ושבים בחזרה את כל הדרך ולא מביאים עימם גם לא קמצוץ טבק...

נשמות ישראל שנחצבו מתחת כיסא הכבוד יוצאות לדרך ארוכה מאוד, כשבסופה הם שבים למקורם, האם אנו דואגים שהיא תחזור מלאה? "מה הבאת"? נישאל לעתיד לבוא, על מה נספר - על קמצוץ טבק?

מי רודף אחרי מי?

רבי פינחס מקוריץ נכנס באחד הימים לבית מדרשו ומצא את החסידים שרויים בדיון ער. "על מה אתם משוחחים?", שאל. "מדברים אנו על עורמתו של יצר הרע הרודף אחרינו", השיבו החסידים. נענה רבי פינחס ואמר: "אל תדאגו, טרם הגעתם למדרגה זו שהיצר ירדוף אחריכם, לפי שעה אתם רודפים אחריו.

מצווה מנצחת

ישנה מצוה הזוכה למעלה יתירה וגבוהה מכל מצוות החסד האחרות, ושמה 'הכנסת אורחים'. זו המצוה היחידה שעליה נאמר שהיא גדולה מ'קבלת פני השכינה', דרגה גבוהה ונשגבה שבודדים זוכים לה. זו מצוה ייחודית שמעלותיה נדירות, וראוי לייחד מחשבה להבין: מה מיוחד כל כך במצוה הזו. מה יש בה שגורם לה להיות בעלת מאפיינים כה ייחודיים ודרגות כה גבוהות? בהתבוננות מעמיקה נגלה, שמצוות הכנסת אורחים משדרגת את המושג 'חסד', לצורת נתינה נדירה וייחודית, שאין דומה לה בהקרבה שהיא דורשת. בנוהג שבעולם, בכל פעולת חסד, האדם ניצב במקומו, ומסייע לאדם מבחוץ. לדוגמא - יהודי שעני דופק בדלתו, ביתו נותר ברשותו, הדלת במקומה, מקומו האישי לא נפגע.

הוא מוציא מארנקו סכום כסף, מעניק ליהודי הזר שלפניו, ובכך מסתיים העניין. אך הכנסת אורחים זו דרגה אחרת לחלוטין - - - כאן האדם לוקח את האורח לביתו, מכניס אותו בצל קורתו, שוחק את פרטיותו ומעמדו האישי, מאבד ממקומו האישי בתוככי ביתו פנימה, ומעניק נתח מעצמו למען אדם אחר. כאן זו כבר לא תרומה היוצאת מהלב ונשלחת ליעדה, אלא הזמנת הנתרם להתגורר בתוככי הלב פנימה. מעתה תוכניותיו נקטעות, סעודת השבת שלו משתנה, הוא מוותר על המקומות הכי אישיים שלו - הכל למען יהודי אחר, כדי לסייע ליהודי נזקק. היה זה בבית כנסת מקומי בעיר קטנה, כאן בישראל. בשעת בוקר חורפית של אמצע כסלו תשס"ח. טללי השחר עוד היו רכים ומלטפים, ציפורים צפצפניות אך בקושי התחילו במלאכתן, וגם המניינים בבית הכנסת הקטן, היו עדיין שקטים משהו. יהודי מתושבי המקום שסיים זה עתה להתפלל וקיפל את טליתו לפני היציאה, נתקל במבטו ביהודי אחר, שנראה כמחפש אחר משהו... "נראה כי הרב מחפש אחרי משהו", אמר היהודי המקומי לאורח, הוא הגה"צ רבי אהרן טויסיג . "ניכר כי הרב איננו מקומי, ויתכן כי הוא מחפש אחר כוס קפה להשיב נפש.

האמת, שכאן בבית הכנסת אין פינת קפה, אך בביתי - תוכלו לעלות ולהתכבד בכוס קפה בשמחה. אינני גר רחוק, הנה כאן ממול", - אמר והצביע על הבנין הגבוה שמנגד. "אם יואיל הרב, נעלה לביתי, ותוכלו להתכבד בכוס קפה בשמחה רבה!". הרב טויסיג נענה בשמחה להצעה, ובעודם פוסעים הביתה, כבר החל היהודי המארח לדבר על לבו. "זה לאו דווקא כוס קפה..." אמר בחיוך נעים, "רעייתי תשמח מאד להציע לאורח ארוחת בוקר מלאה..." - הוסיף. אי הנעימות והמבוכה נמסו לנוכח ההזמנה החמה, והרב טויסיג עלה לביתו, אכל ארוחת בוקר, וגם בירך ברכת המזון. לפני שיצא, פנה לבעל הבית ולרעייתו, והודה להם כהלכה על האירוח הנעים והחם, על ההזמנה המחויכת ומסבירת הפנים, ועל הארוחה הטובה והטעימה. ואז, בעודו פוסע לכיוון הדלת, אמר לו המארח: "שמעתי אתכם אומרים את ברכת האורח בכוונה כה גדולה וברגש כה רב, ואני מקווה שכיוונתם גם על הצרה הנוראה שהתרגשה עלינו... אפשר לעכב את הרב לדקה?".

"בוודאי!" אמר הרב טויסיג בפנים מאירות. "אם יש משהו שאוכל לסייע לכם, מארחיי היקרים - אשמח!", אמר, והתיישב מיד על הכיסא הסמוך, כשבני הזוג ניגשים אליו, ומתחילים לתאר בפניו את סאת יגונם: "יש לנו בן, אברך צעיר ואב לשני ילדים קטנים, ממש בתחילת חייו ופריחתו... אך לפני זמן קצר חרב עלינו עולמנו, כששמענו כי הנוראה שבמחלות מקננת בגופו..." - האם השתנקה בבכי, והאב החליף אותה והמשיך לספר: "הרופאים חוזים שחורות, קוצבים לו תקופת חיים של בין שבועות לחודשים. ליבנו מתפלץ מדאגה, מתח, פחד וצער...". הרב טויסיג הביט לרגע בבני הזוג הבוכים, ונאנח איתם בהשתתפות. "אוי, כמה כואב לשמוע..." נאנח שנית, "כמה קשה למצוא חיזוק ועידוד במצבים שכאלה...".

הוא השתתק קמעא ולאחריה אמר לבני הזוג, "הבה ואספר לכם - מארחיי הנכבדים - סיפור מרגש, בתקווה שיחזק את ליבכם ויעודד את מצב רוחכם...". ההורים עשו אוזנם כאפרכסת, והרב טויסיג החל לספר: היה זה לפני למעלה ממאה שנים, בחצרו של הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע. אל חדרו של הרבי נכנסה אישה בוכייה, נושאת עמה בעגלה את בתה החולה. בפיתקא שהגישה לרבי כתבה האישה את שם בתה החולה אנושות, כשהרופאים כבר נואשו מחייה. "רבי קדוש", התפרצה האישה בזעקות שבר, "הצל נא את חיי בתי, אינני יכולה לראותה כך!". הרבי הביט בפיתקא לסירוגין, ולבו הרחום האוהב כל יהודי נקרע לנוכח הצרה האיומה. הוא נשא את עיניו הקדושות לעבר האופק, והשתהה זמן ממושך.

אחר כך נאנח, עיניו התכסו בשרעפים, והוא שב ונאנח. "אינני יודע מה לומר", אמר לבסוף, "המתיני נא ונראה כיצד אוכל לעזור לך...". האישה יצאה מהחדר, כאובה ובוכייה. היא התיישבה על ספסל בעזרת הנשים, והמתינה כמצוות הרבי, עד שתוזמן שנית. בינתיים, הורה הרבי לגבאיו להיערך לנסיעה, כי עליו לצאת לדרך אל יהודי פלוני. בתוך זמן קצר, יצאו הרבי ומלויו לדרכם, והגיעו לביתו של יהודי טוב וחם, שהכיר את הרבי אך היה מופתע מאוד מהביקור הלא צפוי. "שלום עליכם", אמר האיש עם פתיחת הדלת, כשרק עיניו המתעגלות בתדהמות מסגירות את ההפתעה שהוא נתון בה. "הרבי הגיע עד אליי? לכבוד גדול עבורי. האם הרבי זקוק למשהו"? "כן", השיב הרבי קצרות, "חפץ אני להתארח אצלך, נסעתי לדרכי, ועתה עליי לאכול את ארוחת הצהריים. האם תואיל להכניסני לביתך כאורחך?".

היהודי הסכים מיד, ובשמחה גלויה... איזו זכות הזדמנה לפניו, איזה אושר. הרבי הקדוש בכבודו ובעצמו מבקש להתארח אצלו? היש זכות גדולה מזו? חיש ערך את השולחן, והביא לפני הרבי לחמים

מעולים, בשר ודגים, משקאות טובים, כסעודת שלמה בשעתו... כשהתרוצץ והמגשים העמוסים בידיו, לא היה מאושר ממנו, עיניו נהרו ופניו קרנו. אשריו שזכה שהרבי בחר להתארח אצלו לארוחת הצהריים! הרבי סיים לאכול, בירך ברכת המזון, הודה למארחו בחום, ויצא שוב לכיוון ביתו. המארח ליווה את הרבי כברת דרך, כשבתוך תוכו הוא משתומם מה הביא את הרבי להתארח אצלו, בשעה שביתו של הרבי אינו מרוחק מכאן.

מה עוד שמעודו לא שמע על הנהגה כזו בבית הרבי להתארח באופן מפתיע, ובדרך כלל - בכל מסעות הרבי, מודיעים למארחים מראש... אך הוא הותיר את תמיהותיו בליבו, ולבו גאה באושר על הזכות שנפלה בחלקו לארח את הרבי, תהא הסיבה אשר תהא... הרבי החיש את צעדיו, ומיהר לכיוון ביתו. מיד כשהגיע, ביקש לקרוא לאשה הבוכייה ולבתה לחדרו, ובירך אותן ברפואה שלימה וישועה קרובה. "בעזרת השם עוד תבריאי ותאריכי ימים בטוב ובנעימים", איחל הרבי. "התחזקו יחדיו כי ישועתכן קרובה, והבשורה על נסיגת המחלה תבוא בתוך כמה ימים!" - הבטיח. האישה יצאה בצעדים קלילים ומאושרים, תוהה על ההתפתחות המעניינת. בתחילה, הרבי לא רצה לברך, והדבר היה ניכר. הוא נשא עיניו למרחקים, התעכב זמן ממושך, אך לא בירך דבר. ואילו עתה - הרבי בירך בהתלהבות והבטיח ברורות... זה אולי מוזר, אך עבורה זה לא משנה, הן הובטחה בישועתה.

מעתה, הוקל לאם ולבתה החולה, ובדרך הביתה כבר היו צעדיהן קלים בהרבה... אך הגבאים המופתעים, אלו נותרו המומים ותמהים, ושאלו את פי הרבי, מבקשים להבין מה קרה, מה השתנה בתוך כה מעט שעות ואיך קשור האירוח אצל פלוני לכל הסיפור. הרבי הביט במבטם התמיה, והתרצה להסביר: "ראו נא. כשנכנסה האישה לפניי, התעמקתי בשמות שבפיתקא וניסיתי לסייע, אך גיליתי ששערי שמים נעולים בפניי. הגזירה נגזרה, הבת חלתה והיתה אמורה להיפטר מהעולם, ולא ניתן לעשות דבר. ניסיתי לעשות כל שביכולתי, אך גיליתי שהגזירה חתומה וסגורה, ולכן שלחתי את האישה בלי להבטיח דבר, כי באמת לא ראיתי מוצא... ואז, החלטתי שיש עוד נשק שלא השתמשתי בו למענה. בחרתי לצאת ולהתארח אצל יהודי כלשהו, שידעתי כי יארחני בשמחה ובכבוד מלכים.

רציתי לזכות יהודי במצוות הכנסת אורחים, כי כשיהודי מקיים בי מצוות הכנסת אורחים - אני הופך לכלי המצוה שלו, אני הופך לחלק מרכזי בקיום המצוה, וממילא הדבר מעניק לי כוחות ויכולות שלא היו לי קודם לכן...". "ואכן", אמר הרבי בחיוך מתרחב, "משבתי הביתה אחרי האירוח, כשאני חלק ממצוה וכלי קודש של ממש בזכות הכנסת האורחים שנהגו בי, היו לי כוחות אחרים, נעלים ועוצמתיים יותר... הפעלתי אותם כדי לפעול ישועה עבורה, השתמשתי בכוח המצוה שננסך בי בעת הכנסת האורחים, כדי להעתיר עליה לרפואתה, ולפעול עבורה ישועה ברורה ומובטחת". וכשסיים הרב טויסיג את הסיפור אמר: "קטונתי מלברך, אך אם זכיתם לקיים בי מצות הכנסת אורחים, לא אני הוא המברך, אלא המצוה הפועמת בי, הכנסת האורחים שהטמעתם בחלבי ודמי, ובה יש את הכח לברך ולפעול ישועה.

וכך אכן יקרה בעזרת השם, התחזקו נא והמשיכו להתפלל, ובזכות מצות הכנסת אורחים - יזכה בנכם ברפואה שלימה, יאריך ימים בטוב ובנעימים, ואל תשכחו להזמין אותי לשמחות שיערוך בעזרת השם". סיים בחיוך רחב ומאיר. בני הזוג התרגשו לשמוע את הדברים, ובעיקר - התחזקו והתעודדו כי בזכות המצוה יזכה בנם לרפואה שלימה. הם הבטיחו להתקשר ולעדכן, וכך אכן עשו - - - כמה חודשים חלפו, ולפתע - זמירות חדשות בפי הרופאים. הם החלו לרמוז על עתיד אופטימי, התחילו לדבר על נסיגת המחלה. עם כל שבוע שחלף - הלכו הסימנים החיוביים והתרבו, המחלה נסוגה לאחור, הגוף התחדש בתאים בריאים ומחודשים, ומצבו של הבן הלך והשתפר... היתה זו התפתחות נדירה, 'נס רפואי' של ממש. ההורים הנרגשים ששמעו את הבשורות הטובות, כמעט יצאו בריקוד בתוככי חדר הרופא, עיניהם זלגו דמעות שמחה ונפשם כלתה בהודאה נרגשת לבורא רפואות.

מהר מאוד נזכרו כי לא מזמן התברכו במצות הכנסת אורחים, והיא שהביאה את ברכת ה' וישועתו במעונם... בהתרגשות אין קץ, התקשרו אל הרב טויסיג ועדכנו אותו בבשורות הטובות. מאז ועד היום, כמעט תשע שנים, ברכת הכנסת האורחים ממשיכה להוכיח את עצמה מעל ומעבר למשוער, והרב טויסיג סיפר כי לא מזמן הוזמן להשתתף בשמחה שערך אותו אב צעיר, לרגל הולדת בתו החמישית... לפעמים מזדמנת לפנינו הכנסת אורחים, ואנו עומדים בפני התלבטות. בדיוק השבוע רצינו שבת שקטה, והאח התקשר שהוא רוצה לשלוח אלינו שלושה מילדיו... השבוע התחתן בן משפחה, אך בקושי אנו מצליחים לארוז ולנסוע להשתתף בשבת השמחה המשפחתית, ועכשיו - איך נוכל להכין את הבית לארח משפחה שלימה לשבת? הבה נעמיד את הסיפור הזה לנגד עינינו ונזכור, שאם הזדמנה לנו מצוה כזאת - נתנו לנו הזדמנות להתברך, העניקו לנו משמים מתנה, כרטיס זוכה לברכת שמים וישועת ה'.

[פרפרת]

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net